

limiz Dr. REFİK SAYDAM bir nutkunda «petrol aramalarına petrol buluncaya kadar devam etmek kararımızdır. Türk azmi nihayet bu işi de başaracaktır; ifadesile araştırma faaliyetini teşvik ederek alâkadarları daha fazla bir enerji ile çalışmalara sevketmişti.

24.7.1939 tarihinde RamandağınMaymunboğazı vadisinde başlanılan sondaj ameliyesi takriben 9 ay sonra kuyunun 1048 metre derinliğinde petrole tesadüf etmiştir. Nisbeten kısa bir zamanda elde edilen bu muvaffakiyet neticesinde müte-hassıslarca yapılan müşahedeye göre bu bir tek kuyudan günde takriben 10 metre mikâb iyi evsafa petrol istihsal edebileceği anlaşılmıştır.

Yeraltı servetlerinin istikşafı ile yakından alâkadar olan *Başvekilimiz Dr. Refik Saydam*, beraberlerinde *İktisat Vekili Hüsnü Çakır*, M. T. A. Enstitüsü Genel Direktörü *Hadi Yener* ve diğer alâkadar zevat olduğu halde 25.4.1940 tarihinde petrol mın-takasına hareket etmiş ve bizzat tetkiklerde bulunmuştur. Maymunboğazı vadisinde keşfolunan petrol sahası hakkında Sayın Başvekilimiz Bismil'den aşağıdaki telgrafi çekmişlerdir:

«*Ramandağında yapılmakta olan sondajın bugünkü vaziyeti, mütehassısların katî ifadelerine göre, bir petrol mıntakasının tezahürüdür. Mıntakanın arzı teşekkülünün müsait bulunması tezahüre hususî bir kıymet vermektedir. Bunun hududunu ve verimini tesbit için daha müteaddid sondajlara ihtiyaç vardır.*

Bundan sonraki mesaiye mütehassisi arca tesbit edilecek program dahilinde devam olunacaktır. Bu hususta icabeden tahsisat Büyük Millet Meclisinden istenilecektir.»

Başvekilimiz Ankara'ya avdetinden sonra T. B. M. M. indeki nutkunda İran'a kadar uzatılacak olan demir yoluna ait lâyiha üzerinde konuşulurken su izahatta bulunmuşlardır: Ramandağında «*hakikaten bir petrol mıntakasına tesadüf edilmiştir. Mahalinde gördüğüm vaziyete nazaran hattın oraya kadar götürülmesine henüz vaktimiz vardır. Sondajlar devam edecektir.»*

Takriben 1 - 1 1/2 sene sürmesi muhtemel olan bu yeni sondajlardan Ramandağ sahasının verim kabiliyeti ve büyük mikyasta bir petrol endüstrisinin tesisine elverişli olup olmadığı tebarüz edecektir.

DÜNYA:

Umumî vaziyet

Avrupadaki son vaziyet: Belçika, Hollanda şimalî Fransa ve Norveç gibi beynelmilel ticarî münasebetlerde ehemmiyetli rol oynayan memleketlerin almanlar tarafından işgali ve piyasadan tecridi, aynı zamanda Akdenizin harp mıntakasına ithali, milletler arası ticaretini ehemmiyetli bir derecede müteessir etmiştir. Bunlar yetmiyormuş gibi Brüksel demir borsasının kapanması, Amisterdam'ın sükûtu, İskandinavya memleketlerinin diğer dünyadan tecridi, nihayet harbin Afrika kıtasına intikali dünya madenciliğine bir darbe halini almıştır. Şimdiye kadar gerek dünya madenciliğinde gerek milletler arasındaki ticarete başlıca rol oynamış olan Avrupa

kıtası yerine Amerika B. D. i başta olmak üzere yeni dünya merkezi sıkletini ele geçirmiş ve New-York, St. Louis piyasaları Londra ve Brükselin mevkiini tutmağa başlamıştır.

Milletler arası münasebetindeki bağların çözülmesi ile bütün dünyaya şamil istatistiki malûmatın elde edilmesi de güçleşmiştir. Şimdiye kadar dünya konjonktürel vaziyetini takib etmekte olan Cemiyeti Akvam Cenevreden Paris'e oradan da başka şehire muhaceret ettiğinden normal çalışmalarını idame ettirememektedir. Muhariblerin maden istihsal ve ticaretine dair malûmatın neşri durdurulmuştur. Bundan dolayı dünyayı saran harb kasırgası arasından ancak münferit memleketlerin istihsal ve ihracatını tetkike imkân mevcuttur/Mamafih aşağıdaki satırlarımızda şimdiye kadar takib ettiğimiz plânı elden bırakmıyarak başlıca memleketlerin bu senenin bu ilk aylarındaki maden istihsal ve ticaretleri, münferit madenlerin fiat temevvücleri ve bu sahada alınan mühim tedbirler etrafında okuyucularımızı tenvire çalışacağız.

Bakır:

Amerika B. D. i hükümeti stratejik metal ihtiyacını arttırmakta ve binlerce ton bakır ve kalay mubayaası yapmaktadır. Uzak Şark ve müttelikler tarafından metallerle olan rağbet şayanı dikkat bir şekilde artmıştır. Amerika'nın mayıs ayındaki bakır satışları nisana nazaran oldukça yüksektir.

Dünya bakır müstahsilleri, piyasanın talebi karşısında istihsallerini arttırmak için lüzumlu tedbirler almış bulunmaktadır. Amerika B. D. nin 1939 senesinde aylık vasatı istihsali 66.500 şort ton raddelerinde iken 1940 senesi ilk 4 - 5 ayında ay başına 80.850 tonu bulmuştur. Aynı zamanda Kanada, Rodezya ve Şili istihsalâtında şayanı dikkat tezeyütler vardır.

Amerika B. D. nin 1940 senesi ilk 4 ay zarfındaki yerli musaffa ve blister bakır istihsal, imrar ve stok vaziyetindeki tahavvül aşağıdaki şekilde ceryan etmiştir. (Şort ton üzerinden).

	ikinci Kânun	Şubat	Mart	Nisan
İstihsal				
Blister bakır	89.861	76.194	85.466	84.744
Musaffa »	84.421	82.761	86.295	80.964
İmrrat				
Memleket dahili	91.428	63.215	64.376	68.665
İhracat (yerli cevherden)	17.037	9.594	7.517	2.974
Stok				
Musaffa bakır	135.441	145.393	159.795	169.120

Şili, 1939 ilk 2 ay zarfında 21.880 ton elektrolitik ve 29.444 ton standard bakır ihraç etmişken 1940 senesinin aynı aylarındaki ihracat miktarı elektrolitik bakırda 28,293 ve standardta 30.242 tona çıkmıştır. İkinci derece müstahsillerden Yugoslavya

1940 senesinin ilk 4 ay zarfında 16.138 ton külçe ve 4.229 ton elektrolitik bakır istih-sal etmiştir. Türkiye ve Bulgaristan bakır istih-salâtında da inkişaf vardır.

Amerika Birleşik Devletleri, 1940 senesi-nin ilk 3 ayında cem'an 125.418 ton musaffa bakır ihracatı yapmıştır. Bu miktar 68.230 tona baliğ olan 1939 senesi-nin aynı aylarındaki ih-racata nazaran carî se-nede aşağı yukarı bir misli tezayüd kay-detmektedir. Münferit memleketlere olan A. B. D. ihracatından 1940 yı-lının ilk 3 ay zarfında Fransa 19.634 ton, Ja-ponya 19.015 ton ve Sov-yet Rusya 38.595 ton it-hal etmiştir. 1939 senesi ikinci kânun - mart ay-larında Amerika'dan 5.457 ton bakır ithalâtı yapan İtalya da carî senenin aynı ayla-rındaki ithalâtını 15.998 tona çıkarmış ve takriben 3 misli artmıştır.

Amerika B. D. nin nisan ve mayıs aylarındaki bakır ihracatı da oldukça yüksek-tir. Müttefiklerin işlenmiş bakır siparişleri bilhassa mayıs bidayetinden itibaren mü-him bir tezayüd kaydetmektedir. Mayısın ilk haftasında müttefiklere 11.698 ton bakır sevkedilmiştir.

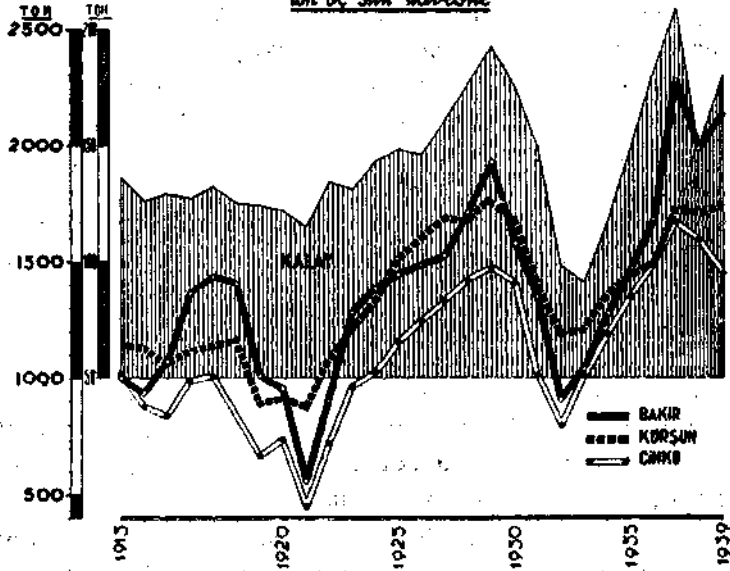
Belçika Kongosunun bakır istih-salâtı müttefikler emrine girmiştir. Kongo bakır-ı zamanlarda yalnız kısmen mahallinde tasfiyeye tâbi tutulmakta ve ekseriyetle Amerika B. D. ine konsantre şeklinde ithal edilmekte idi. Şimdi Kongo bakırının Fransaya ithali mevzuubahistir. İngiltere her ay vasatî olarak Rodezyadan 30.000 ton ve Kanadadan 20.000 ton bakır ithal etmektedir.

Büyük Okyanusun ablukaya tâbi tutulması,yüzünden Japonya ve Sovyet Rusya-ya olan Amerika sevkiyatı müşkülâta karşılaşmaktadır. Bundan dolayı Amerika B. D. nin metal stokları artmakta, halbuki İngiltere stokları gittikçe azalmaktadır. Bu vaziyet karşısında İngilterenin Levazım Nazırlığı 15.4.1940 tarihinden itibaren bakır, kurşun ve çinko stoklarının sıkı bir kontrol altına alınması için lüzumlu tedbirlere baş vurmıştır.

1940 senesi ilk 6 ay zarfındaki bakır fiatları durumuna gelince harb bidayetinden beri Londra metal borsası kapanmış olduğundan gayri hadidi metallerin fiatı hü-kümetçe tesbit edilmektedir. Bundan dolayı Londrada bakır fiyatlarının ikinci kânun - mayıs aylarında long tonu standard 60 10/ — ve elektrolitik 62 sterlin seviyesini mu-hafaza etmiştir. Halbuki harbi umuminin ikinci senesinde Londrada bakır elektroli-

1913-1939 SENELERİNDE DÜNYA BAKIR METAL İSTİHSALATI

Ton üç sıfır ölçeşile

tik 83 - 84 sterlinle ve üçüncü yani 1916 senesinde 138 sterline çıkmıştı. New-Yark piyasasında bakır elektrolitik fiatlar 1940 senesi bidayetinde libresi 12,50 sent iken ikinci kânun ortalarında 12,40 sente, şubat bidayetinde ise 11,62 ve şubat ortalarına doğru 11,25 e inmiştir. Mart başlarında cüzî bir artışla 11,50 sente çıktuktan sonra aynı ayın son. tarihlerinde yine 11,25 sente düşmüştür. Yalnız nisan ortalarında 11,50 sente çıkan elektrolitik bakır mayıs bidayetinde 11 sente kadar inmiştir. Mayıs ortalarından sonra yeni bir tezeyütle 11,50 ye çıkan bakır 22 - 24.5.1940 tarihinde yeniden 11,25 e düşmüştür ve mayıs ayı 11,50 ile kapanmıştır.

1914 senesinde vasatî libresi 13,60 sent olan elektrolitik bakır sistematik bir yükselişle 1915 de 17,28 e ve 1916 da ise 27,20 ye kadar çıkmışken 1939 nihayeti ile 1940 ortalarındaki bakır fiatı arasındaki fark nisbeten cüzi olmuştur.

Kalay:

Lahi Beynelmîlel Araştırma Enstitüsü istatistiklerine göre 1940 bidayetinde dünya kalay istihsalâtı 1939 yılının ilk aylarına nazaran ehemmiyetli bir tezeyüd kaydetmektedir. Carî senenin ilk 3 ayında 53.700 ton kalay istihsal edilmiştir. İkinci kânun istihsali 15.700 ton iken şubatta 16.000 ve martta 22.000 tona çıktuktan sonra aynı şekilde artmakta berdevamdır. Malaya federasyonunun 1940 kalay istihsalâtının 77.335 tona çıkacağı ümit edilmektedir. Nigerya istihsalâtını 1939 a nazaran oldukça arttırmıştır. Buna mukabil 1939 da 27.215 ton kalay imrar eden Bolivya senenin ilk 4 ay zarfında geçen seneye nazaran 4.700 ton noksan ihracat yapmıştır.

Beynelmîlel Kalay Karteli 25.5.1940 tarihinde Londrada toplanarak 1940 senesinin temmuz - eylül ayları için kalay ihracatını standardın % 100 üne çıkarmağı kararlaştırmış ve bu, istihsalin % 20 nisbetinde arttırılmasına imkân vermiştir. Kartele mensup olmayan müstahsillerin senevî kalay istihsalâtının yuvarlak rakkamla 30.000 tona baliğ olacağı nazarı itibara alınırca 1940 istihsal yekûnunun 207.000 tona çıkacağı kabul edilebilir. Almanyanın ve almanlar tarafından istilâ olunan memleketlerin senevî sarfiyat yekûnu 34.000 tona baliğ olduğundan ve hali hazırda bu memleketlere olan *kalay* ithalâtı ablukaya tâbi tutulduğundan dünya kalay sarfiyatının nisbeten azalacağı tahmin edilmektedir.

Sovyet Rusya normal vaziyette senevî 25.000 ton kalay sarfederken, son zamanlarda tahdidada ban vurmaktadır. Buna mukabil Amerika B. D. nin kalay sarfiyatı normalin fevkine çıkarak nisan ayı ile nihayetlenen 6 ay zarfında 52.715 tonu bulmuştur. Hükümetçe stratejik ihtiyatını tesis maksadile yapılan kalay mubayaası artmaktadır.

Beynelmîlel Kalay Karteline mensup müstahsillerin 1940 senesi ilk 3 ay zarfındaki ihracat yekûnu 46.457 tonu bulmuştur. Aynı devrede başlıca izabehanelerden kalay miktarı 52.632 tondur. 3 aylık dünya kalay sarfiyatı ise 62.400 ton tahmin edilmektedir.

Belçika ve Hollandanın istilâsı ve müstemlekelerindeki ticaretin müttefiklere intikali üzerine dünya kalay istihsalâtının % 80 i müttefikler eline geçmiş bulunmaktadır.

Avrupa harbinin ilk 6 ayı zarfında müttefik memleketler tarafından cem'an

104.800 long ton kalay istihlâk edilmesine rağmen dünya kalay stoku nisbeten yüksektir. Amerika B. D. i müstehlikleri elinde 4 - 5 ay için kâfi gelecek miktarda kalay mevcuttur. İstatistik malûmata göre dünya kalay stoku 31.3.1940 tarihinde 47.525 tona varmış ve harb bidayetinden beri 12.917 ton bir tezayüt kaydetmiştir. İngilterenin 15.5.1940 tarihindeki kalay stoku 1.884 tonu bulmuştur.

Amerika B. D. stratejik ehemmiyeti olan madenlerin stokunu yaparken 1940 senesi mayıs ayında 4 milyon libre kalay satın almıştır. Libresi 46.75 ilâ 47,2 sentten yapılan bu mubayaanın umum tutarı 1.860.000 dolardır.

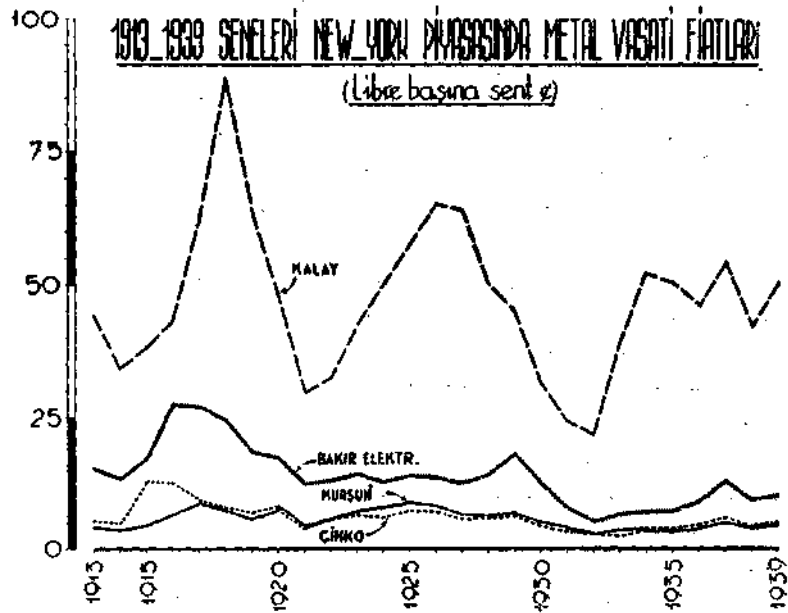
Amerikanın kalay istihsalâtı ihtiyacının çok cüzî bir kısmını temine kâfi geldiğinden harbi umumide yaptığı gibi Amerika B. D. i müstakil bir kalay endüstrisi tesisi için faal bir teşebbüste bulunmaktadır.

1939 teşrininden itibaren Amerika B. D. firmalarından «Phelps Dodge Refining» ve «American Metal» kumpanyaları Bolivya ve Hollanda Hindistanı cevherinden kalay istihsali maksadile hususî izabehaneler tesisine girişmişler ve Laurel Hill Long firması da kalay izabehanesinin 1940 ortalarından itibaren çalışmaya başlayacağını bildirmiştir.

Fiat vaziyetine gelince Londra piyasasında 1940 senesi bidayetinde 246 3/4 sterlinle muamele gören kalay ikinci kânun ortalarına doğru bir düşüklük kaydederek şubatın ilk günlerinde 236 sterline kadar düşmüştür. Şubat sonunda 254 1/2 bulmuş ve mart ortalarına doğru 257 ye kadar yükselmiştir. Mart nihayetinde yine bir istikrarsızlık kaydederek 245 1/2 a kadar inmiştir. Nisan 1940 ortalarına doğru yine yükselmeğe başlayan kalay fiatı mayıs sonunda 276 - 277 sterling raddelerine kadar çıkmıştır.

New-York piyasasında da aynı temevvüç kayde şayanıdır. 1940 senesine libresi 50 sent ile giren kalay ikinci kânun ortalarına doğru 47.125 sente indikten sonra şubat bidayetinde 45 sente kadar düşmüştür. 9.2.1940 tarihinde yükselmeğe yüz tutan kalay fiatı 1.3.1940 tarihinde 47,50; iki hafta sonra 48 e çıktıktan sonra mart nihayetine doğru yine inmeğe başla-

mış ve 27.3.1940 tarihinde 45.50 sente düşmüştür. Nisan ayında yine bir yükseliş kaydederek 17.4.1940 tarihinde 47,50 yi bulmuştur. Müteakkip devrede yine bir düşüklük gösterecek 1.5.1940 tarihinde 47,25 sentten muamele görmüştür.

Belçika ile Hollandamn almanlar tarafından işgali Amerika B. D. nin kalay piyasasında bir panike sebep olmuş ve kalay fiatı birden 47 1/2 sentten 54 3/8 sente çıkmıştır. Mayısın nihayî tarihlerinde hattâ 55 senti bulmuştur.

Kurşun:

Harb, kursuna olan rağbeti arttırmış ve dünya kurşun istihsalâtını teşvik etmiştir. Dünya kurşun istihsalâtına % 25 ile iştirak eden Amerika B. D. 1940 senesi ikinci kânunda 49.683 ton ve şubat ayında 43.317 ton kurşun imrar etmiştir. Bu miktarın 79.051 tonu dahili piyasaya ve mütebakisi ecnebî memleketlere satılmıştır. Mart ayı istihsalâtı 48.400 tonu bulmuştur. Sarfiyatın artmasına rağmen Amerika B. D. nin kurşun stoku 1939 nihayetinde 58.777 tondan 31.3.1940 tarihinde 74.692 tona yükselmiştir. Binaenaleyh carî senenin ilk 3 ay zarfında stoklarda 13.915 tonluk bir tezayüd sayanı dikkattir.

Kurşun fiatları Londra piyasasında ha rbi umumî senelerinde ton başına 18 13/9 sterlinden 1916 da 30 19/10 sterline yükselmişken 1939 - 40 harbinin ilk 9 ayında 16 9/16 sterlinden 25 sterline çıkmıştır. New-York piyasasında ise 1940 ilk aylarında libresi 5 ile 5,50 sent arasında bir temevvüç göstermektedir. Vasatî aylık fiatları nazarı itibare alırsak 5,471 senti bulan ikincikânun fiatı carî senenin en yüksek aylık vasatisini teşkil etmektedir. Mayıs vasatısı 5,014 sente düşmüştür.

Çinko:

Dünya çinko istihsalâtı hakkında tam malûmata sahip değiliz. Ancak, Avrupa harbi yüzünden dünya istihsalâtında 1939 a nazaran bir tezayüd mevcut olduğunu dünya çinko istihsalâtında % 30 nisbetinde hissedar olan Amerika B. D. nin istihsalinin artmasından kolayca istidlal edebiliriz. 1939 yılının ilk 4 ayı zarfında yuvarlak rakamla 162.000 ton istihsal yapan Amerika B. D. 1940 senesinin aynı devresindeki istihsalini 233.911 tona çıkarmıştır. Amerika B. D. lerinin çinko enstitüsü istatistiklerine göre 1940 senesinin ilk 4 ayı zarfında çinko piyasasındaki muvman aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir: (Ton hesabı)

	kinci Kânun	Şubat	Mart	Nisan
Ay bidayetindeki stok	65.995	65.602	67.086	72.611
İstihsalât	57.158	54.532	57.620	54.601
Gündelik vasatı	1.844	1.880	1.859	1.885
İmrrat	57.551	53.048	51.095	46.978
İera edilmemiş siparişler	36.808	47.496	34.580	43.326
Ay sonu stok	65.602	67.086	73.611	81.234

Kanadanın çinko istihsalâtı da oldukça artmıştır.

Buna mukabil 1939 dünya çinko istihsalâtına 115.000 tonla iştirak eden Polonya'nın ve 200.000 tonla hissedar olan Belçika'nın harb aylarında istihsalâtı inkitaa uğramıştır.

Alman matbuatı, Almanyanın çinko istihsalâtının bir rekor seviyeye yükseldiğini yazmaktadır. Dünya çinko sarfiyatının harbe rağmen fazla bir tezayüd kaydetmemesinden dolayı dünya çinko stoku epice artmış olsa gerektir: Amerika B. D. nin 1.1.1940 tarihinde 65.995 tonu bulan stoku 1.5.1940 tarihinde 81.234 tona çıkmıştır. Amerikanın çinko ihracatı 1939 a nazaran artmış ise de carî senenin ikinci kânun - şubat aylarında ancak 8.646 tonu bulmuştur.

Çinkoya olan rağbetin fazla çoğalmaması fiat vaziyetinden de göze çarpmaktadır. Harbin ilk aylarında New-York piyasasında libresi 4,719 sentten 6,50 sente çıkan çinko fiatı birinci kânun 1939 dan itibaren gerileyerek 1940 şubat vasatısı 5,534 sente düşmüştür. Mart ve nisan ayları vasatısı 5,750 sentle karar kılmış ve mayısta ufak bir tereffü kaydederek 24.5.1940 tarihinden itibaren haziran bidayetine kadar libre başına 6 sentle muamele görmüştür.

Çinko fiatının Londra piyasasındaki hükümetçe tesbitclunannarhı long ton başına 25 15/— sterlini sene bidayetinden haziran bidayetine kadar muhafaza etmiştir. Bu vesile ile çinkonun harbi umumide Londra piyasasındaki fiat tereffüüne işaret edelim. 1914 senesinde 23.6/8 sterlinden muamele görmüş olan çinko 1915 de 66 13/8 e çıkmıştır ve harbin somma doğru yine 52 3/6 sterline inmiştir.

Altın ve Gümüş:

Avrupa harbi altın fiatlarının istikrarına sebep olduğundan 1940 dünya altın istihsalâtı gerek Afrika gerek Amerikada son senelerdeki hızını muhafaza etmiş ve oldukça bir tezayüd kaydetmiştir.

Dünya altın istihsalâtında birinciliği tutan Transvalin 1940 senesi ilk 3 aylık altın istihsalâtını aşağıya yazıyoruz. (Safî onz üzerinden).

Aylar	Rand	Sair mad.	Yekûn
İkinci Kânun	1.106.242	29.240	1.135.482
Şubat	1.073.056	30.267	1.103.323
Mart	1.117.070	30.312	1.147.382
Yekûn	3.296.368	89.819	3.386.187

Garbî Avusturalyanın 1940 ikinci kânun - mart istihsalâtı 296.453 onzu bulmuştur ve geçen seneye nazaran 21.130 onz bir tezayüd vardır. Avusturalyanın sair mın-takalarındaki istihsal miktarı da aşağı yukarı 80.000 onzu aşmaktadır.

Kanadanın Ontario altın madenleri 1939 senesinin ilk 2 ayında 16.619.505 dolarlık

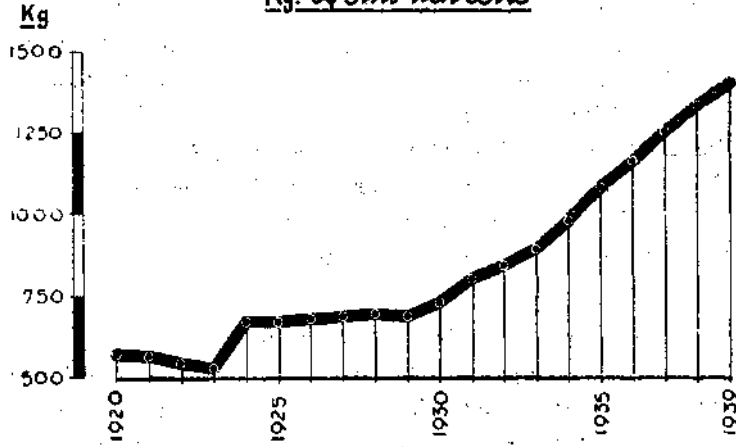
altın istihsal etmişken, 1940 yılının aynı aylarındaki istihsalât kıymeti 19.752.307 dolara balığ olmuştur. «Quebec» altın istihsalâtı 1940 yılının ilk 2 ayında 6.036.187 dol. kıymetini bulmuştur. Rodezya altın istihsali 1939 ilk 2 ayında 124.148 onz iken 1940 in aynı devresinde 134.285 onzu bulmuştur.

Avrupa harbi yüzünden son zamanda her hafta vasatî 50 milyon dolarlık altın Avrupa memleketlerinden Amerika B. D. bankalarına gelmektedir.

Amerika B. D. ine olan altın akını bilhassa mayıs bidayetinde ehemmiyetli bir tezayüd göstermektedir. Bundan dolayı 20.5.1940 tarihinde Amerika B. D. nin altın stoku 19.048.473.148 dolar kıymetine balığ olmuştur. Binaenaleyh mayıs 1940 niha-yetinde Amerika B. D. i dünya altın mevcudunun tam % 70 ine maliktir.

SON 20 SENE ZARFINDA DÜNYA ALTIN İSTİHSALATI

Kg. üç sıfır ilâvesile

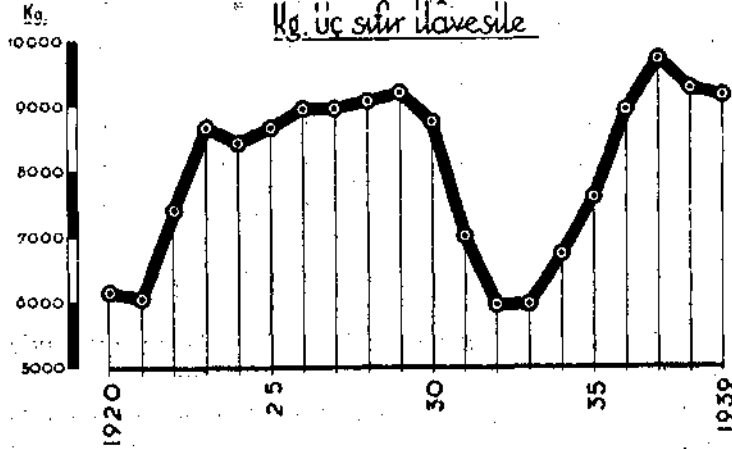
yaasındaki tahdidi karşısında Meksika gümüş istihsalini azaltmak mecburiyetinde bulunmaktadır. Kanadanın Ontorio madenleri 1939 senesinin son iki ayında 204.778 onz safi gümüş istihsal etmişken 1940 yılının ilk 2 ayında ancak 77.578 onzluk bir istihsal yapabilmıştır.

1940 senesinin ikinci kânun - nisan aylarında Londra ve New-York piyasaların-

Aylar	Londra (pens)	New-York (sent)
İkinci Kânun	21.892	34.750
Şubat	20.935	34.750
Mart	20.763	34.750
Nisan	20.713	34.750

SON 20 SENE ZARFINDA DÜNYA GÜMÜŞ İSTİHSALATI

Kg. üç sıfır ilâvesile

daki aylık vasatı gümüş fiyatları onz başına yukarıdaki temevvüç göstermiştir:

Gümüş fiyatlarının Londra piyasasında son zamanlarda kaydetmekte bulunan yükselişinden dolayı İngiliz hükümeti gümüş ihracatını Lisans dairesinin müsaadesine tâbi tutmaktadır. Bu tedbir neticesinde Londra gümüş fiyatı son 1-2 hafta zarfında 23. 1/2 pensden 22 1/4 pense düşmüştür. Buna mukabil New-Yorkta mayıs ortalarında 35 sentle muamele gören gümüş mayıs 1940 nihayetine doğru 35 1/8 sente çıkarak cüzî bir tereffü kaydetmektedir.

Demir ve Çelik:

Avrupa harbi ve dünyanın umumî silâhlanması demir ve çelik endüstrisini teşvik ederek istihsalâtın artmasına sebep olmuştur. 1940 bidayetinde İngiltere, Fransa, Almanya ve Belçika istihsalâtlarını silâhlanma uğrunda azamî haddine çıkarmışlar ve günde 2 - 3 vardiye (nöbet) ile çalışılmaktadır. Aynı zamanda Avrupada harb dolayısıyla Amerika B. D. endüstrisi beynelmilel demir ve çelik piyasasında gittikçe hâkim bir vaziyet almağa başlamıştır. Şimdiye kadar hiç münasebete girişilmemiş memleketlere ve piyasalara kadar Amerika tüccarları nüfuz ederek, Akdeniz piyasasını kazanmak için teşebbüslerde bulunmaktadırlar. Rekabetin hafifleşmesi ve fiatlardaki istikrar buna yardım etmektedir. Amerika B. D. i demir endüstrisine gelen siparişler mayıs ayında nisanan nazaran % 35 - 40 nisbetinde bir tezayüd kaydetmektedir.

Son zamanlarda harbin Avrupa demir ve çelik endüstri mıntakalarına kadar yayılması bu branşta büyük tebeddülât husule getirmiştir. Belçikanın sukutu ve eskiden demir ve çelik ihracatçısı olan İngilterenin memleket ihtiyaçlarını kısmen Amerika B. D. inden temin etmesi, İskandinavyanın tecridi piyasa vaziyetini tamamen değiştirmiştir.

Amerika B. D. i dünyanın başlıca demir ve çelik bayii olmuştur. Harbe takaddüm eden aylarda kapasitesinin ancak % 48 - 50 si ile meşgul olan Amerika B. D. demir ve çelik sanayii 1939 un teşrininde % 95 ine çıkarmağa muvaffak olmuştur. 1940 senesinin şubat - nisan aylarında bir gerileme devrini geçirdikten sonra mayıs ayındaki faaliyet derecesi yeni bir inkişaf kaydederek kapasitenin % 80,5 unu bulmuştur.

Amerika B. D. 1939 ve 1940 seneleri münferit aylarındaki dökme demir istihsalı ve faaliyet derecelerini aşağıya yazıyoruz (ton üzerinden).

A y l a r	1 9 3 9 ist'hsali	Kapasiten'in % si	1 9 4 0 istihsalı	Kapasitenin % si
İkinci Kânun	2.436.474	51,5	4.032.022	85,8
Şubat	2.307.409	54,0	3.311.480	75,1
Mart	2.681.969	56,8	3.270.499	68,9
Nisan	2.302.918	50,4	3.137.019	68,6
Mayıs	1.745.000	45,5	3.514.000	80,5
Yekûn	10.574.770		17.265.020	

1940 senesinin ilk 4 ay zarfında Ferro - Manganese istihsalı de 1939 un aynı aylarına nazaran % 128,73 nisbetinde artarak 171.604 tona baliğ olmuştur.

Amerika B. D. nin hanı çelik istihsalâtı 1939 senesinin ikinci kânun - mayıs aylarında 15.714.000 tonu bulmuşken carî senenin aynı devresinde % 42,87 nisbetinde bir tezayüdle 22.451.000 tona çıkmıştır.

Dahilî ve haricî siparişlerin artması dolayısıyla işlemekte olan yüksek fırın sayısı

152 den 1.5.1940 tarihinde 157 ye çıkarılmıştır. Buna muvazi olarak yevmi dökme demir istihsali 104.675 tondan 106.395 tona yükselmiştir.

Amerika B. D. nin dökme demir ve ham çelik ihracatı mart 1940 ayında Avrupa harbinin arifesindeki aya nazaran üç misli artarak 170.000 tondan 457.000 tona çıkmıştır. Carî senenin ilk üç ayı zarfında cem'an 1.290.000 ton demir ve çelik harice satılmıştır. Amerika B. D. nin demir ve çelik revacı ancak harbi umumîde bu seviyeye çıkarılmıştır. 1939 senesinin ilk 3 ayındaki demir ve çelik ihracatının 431.663 tonu bulmasına göre carî senenin aynı devresinde 3 misli bir tezayüd şayanı dikkattir. Bu devrede Amerika B. D. nin İngiltereye olan ithalâtı 21.083 tondan 192.633 tona, İşvece olan ithalâtı 10.408 tondan 35.819 tona ve İsviçreye demir ve çelik satışı 441 tondan 23.062 tona yükselmiştir. 1940 senesinin ilk 3 ayında Hollanda 52.160 ton Amerika demir ve çeliği ithal etmiştir. Sair memleketlere olan ithalât ta geçen 1939 senesine nazaran 2 - 3 misli bir artış göstermektedir. Aynı zamanda Amerika B. D. nin cenubî ve orta Amerika memleketlerine olan demir ve çelik sevkiyatı da 1939 a nazaran 2 1/2 - 3 misli artmıştır.

«New-York Times» gazetesinin yazdığına göre: İngiltere ile Fransa mayıs ayı zarfında Amerika B. D. i demir ve çelik endüstrisine 2-2,5 milyon ton demir sarfını icap ettirecek acele siparişler vermişlerdir.

Son alman haberlere göre Amerika çelik korparasyonu nisan zarfında 908.000 ton ve mayısta 1.480.000 ton işlenmiş çelik ihraç etmiştir.

Amerika B. D. çelik korparasyonu 1.5.1940 tarihinden itibaren demir yol malzemesi ve teneke hariç olmak üzere, bütün çelik mamulâtı fiatlarına ton başına 50 sent bir zam yapmıştır. 11.4.1940 tarihinden itibaren saç demir fiatlarından yapılmakta olan ton başına 4 dol. tenzilât ta kaldırılmıştır, Bu fiatlar eylül nihayetine kadar muteberdir.

Son bir sene zarfında Amerika B. D. inde bazı demir ve çelik fiatlarının tereffüü ve artışın % nisbeti aşağıdaki cetvelden tebarüz etmektedir. Long ton başına dolar hesabile.

Mamulât nevi	9.5.1939	7.5.1940	Yükseliş % nisb.
Hurda çelik ağır Philadelphia	14.75	17.25	16,95
Hurda çelik Chicago	12.75	16.25	27,45
Alelaide hurda çelik	14.25	16.75	17,54
Dökme demir adı	20.61	22.61	4,85
» » No. 2 Chicago	21.00	23.00	9,52
Bazik demir Valley	20.50	22.50	9,76
Ferro-Manganez	80.00	100.00	25,06
Çubuk çivi	54.88	77.12	40,52

İngiltere levazım nazırlığının yeni bir emirnamesile İngiltere dahilinden 7.5.1940 tarihinden itibaren bazı hurda demir ve çelik fiatlarına yeniden zam yapılmıştır.

Hurda çelik fiyatı ton basma Cenubî Wales mıntakası için 1 şiling 6 pens ve şimali garbî sahil mıntakası için de 1 şiling yükselmiştir. Mitland mıntakası için mevziî fiyat zammı 6 pensi tutmaktadır. Sair mıntakalar için fiyat yükselişi ton başına 9 pensdir.

İngiltere'de 1940 senesi mayıs ortalarındaki demir ve çelik fiyatlarının bir sene evvelki durumu ile mukayesesi aşağıdaki cetvelde gözükmetedir (ton başına sterlin hesabı).

Malzemenin nevi	11.5.1939	9.5 1940	Tezayüd % nisb.
Demir cevheri hematit	1 4/-	1 6/3	9,38
Dökme demir No. 3 Clevel.	4 19/-	5 11/-	13,31
» » » » Scotch	5 5/6	5 12/6	6,64
Hematit No. 1 Sheffield	6 61-	6 13/~	5,56
» » » Garbî sahil	6 -16	6 7/6	5,81
işlenmiş demir	12 5/-	14 2/2	14,90
Çubuk demir	! 15 5/-	17 -/-	11,48
Çelik raylar	9 10/-	11 3/-	17,37
Galvanize sac	17 5/-	20 16/3	20,65
Çelik zaviyeler	10 8/-	12 8/-	19,23
Gemi lâvhaları	10 10/6	12 10/6	19,00
Dalgalı sac	11 8/-	13 8/-	17,54

Belçika demir ve çelik endüstrisi 1940 bidayetinde kapasitesinin % 100 ü ile çalışmıştır. Fabrikaların faaliyeti azamî derecesine çıkarılmasına rağmen siparişlerin teslim müddetleri kısaltılmamıştır. Bilhassa inşaat ve profil demirlerine olan talep normalin fevkinde artmıştır. Dahilî sarfiyatın çoğalması yüzünden ihracat ikinci dereceye düşmüş ve ihracat müsaadeleri kısmen iptal edilmiştir. Yarı fosforlu ham demirin tonu 1500 frs a çıkmıştır. Belçikanın 1939 senesi ilk 3 ayında 1.777.050 tonu bulan demir, çelik ve sac istihsalâtı 1940 senesinin aynı aylarında 71.777 ton veya % 40,39 nisbetinde bir tezayütle 2.494.820 tona balığ olmuştur.

Fransada 1.10.1939 tarihinden beri aynı seviyeyi muhafaza eden hurda demir ve çelik fiyatlarına 1.4.1940 tarihinden itibaren bütün memlekete şamil bir zam yapılmıştır. Temper dökme demir ve çelik hurda fiyatı nevelerine göre 26/46 frs - tan 34/51 frs'a çıkarılmıştır. İnce hurda 24 - 30 frs iken 26 - 36 frs'ı bulmuştur. 30 - 45 frs. arasında muamele gören dökme demir hurdası 33-48 frs'a yükselmiştir. Bu fiyatlar asgarî 500 ton için beher 100 kg. ın mukabilidir. Elektrikî alât ve edâvat fiyatlarındaki yükseliş % 4,5 ile 11,5 arasında tahavvül etmektedir.

Fransanın ham demir istihsalâtına gelince umumî seferberliğe rağmen 1939 aylık istihsal vasatı 659.000 tondan carî senede 780.000 tona yükselmiştir. 1940 senesinin ikinci kânun - mart aylarında ham çelik istihsalâtı 2.350.000 tona balığ olmuştur. Fransa hükümeti demir ithalâtının gümrük resminden muafiyetini resmen tebliğ et-

miştir. Strasburg demir endüstrisinin memleketin garbı eyaletlerinden birine nakli hitama ermiş ve faaliyete başlamıştır.

Almanya resmî gazetesinin 11.5.1940 tarihli sayısında neşrolunan bir emirname-den memleket dahilindeki bütün demir ve çelik ihtiyatlarının, inşaat malzemesi dahil olmak üzere millî müdafaa emrine müsadere edileceği anlaşılmaktadır.

Hükümet, çelik ve demir istihsalini arttırmak maksadile kalite müşkülpesentliğini hafifletmiş ve istihsalin tercihen Thomas usulü ile yapılmasını emretmiştir.

İtalya mart - nisan aylarında demir ve çelik stoklarını tezyit maksadile Amerika B. D. inden hurda çelik mubayaasını arttırmıştır. Mayıs bidayetinde 150.000 ton bir No. lu ağır çelik hurdası satın almıştır.

Millî müdafaayı takviye maksadile memlekette demirden mamul bütün pencere kapı parmaklıkları, bahçe ve avlu ihataları müsadere edilmiştir.

Korparasyon nazırlığı hurda bakır ve demir fiatlarına yeni zam yapılmasına müsaade etmiştir. 1.4.1940 tarihinden itibaren demir ve çelik mamulâtında 100 Kg. başına 6 ile 17 lret arasında fiat yükselişi şayanı dikkattir. Dökme demir fiatı beher 100 Kg. a 14 lret, saç demir 12 lret, hadde borular 16 lret ve vidalar 14 lret zam görmüştür. Aynı zamanda ince saç fiatları da % 20 nisbetinde yükselmiştir. Demir ve çelikten mamul alât ve edâvatın beher 100 Kg. ma ikinci defa olarak 24 lret zam yapılmıştır.

isveç demir ve çelik tüccarlarını mecburi bir sendikada birleştirerek hükümet kontrolünü vazetmiştir.

Yugoslavya'da Sibenik civarında zengin demir cevheri zuhuratı keşfedilmiştir. Memleketin demir istihsalı dahilî ihtiyacı temine kâfi gelmekle beraber harb dolayısıyla kok tedarikinde bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Demirden alınan gümrük resmi kısmen kaldırılmıştır. Hurda demirinin toplatılmasına ve fabrikalarda imaline büyük bir ehemmiyet verilmektedir.

Kanada çelik endüstrisi Avrupa harbi dolayısıyla faaliyetini azamî şekilde arttırmıştır. 1940 senesindeki aylık istihsal 1939 aylık vasatîlerine nazaran bir misli artmıştır: 166 - 170.000 tonu bulmaktadır.

Brezilya toprakları kâfi miktarda demir cevheri ve taşkömürü ihtiva ettiğinden hükümetin bir teşebbüsü üzerine demir ve çelik endüstrisi tesisine girişilmiş bulunmaktadır. Bu maksadla Laguna limanı modern tesisata kavuşturulmaktadır. Aynı zamanda Santa Catharina kömür havzasından geçen demir yol hattı devletleştirilmiştir.

Mısır'ın Assuan mıntakasında demir cevheri yatakları keşfedilmiştir. Hükümetin teşebbüsü üzerine memlekette bir demir izabehanesinin tesisine girişilmiştir.

İran hükümeti memleket dahilinde demir ve çelik sanayii tesisini kararlaştırmıştır. Çelik fabrikası ile haddehanenin tesisatı Almanyaya sipariş edilmiş olduğunu Alman gazetelerinden öğreniyoruz.

Cenubî Afrika İttihadında Union Steel Korparasyonuna ait fabrikalar senevî ham çelik istihsalinin 150.000 tona çıkarılması için lüzumlu tedbirler almıştır. Demir ve çelik mamulâtı kısımlarında tevsine girişilmiştir. Bu maksatla şirketin sermayesi 5 milyondan 6 milyon sterline çıkarılmıştır.

Taşkömür ve Liğnit:

1939 senesinin ortalarına doğru muhtelif memleketlerin silâhlanma ve harbe hazırlanmaları neticesinde taşkömür ve kok sarfiyatı çoğalmağa başlamıştır. Bundan dolayı bir taraftan istihsalâtı çoğaltmak ve diğer taraftan hususî eşhasın sarfiyatını azaltmak tedbirleri alınmıştır.

Avrupanın başlıca taşkömür müstahsili *İngilterede* maden nezaretinin bir emri üzerine memleketin taşkömür istihsalini teşvik ve kontrol ile ihracatı kontrol, aynı zamanda dahilî ihtiyacı temin maksadile 7 azadan ibaret bir encümen tayin edilmiştir.

Maden idaresi müdürü Mr. Grenfell'in bir tebliğine göre 1940 senesi İngilterenin dahildeki kömür ihtiyacı 200 milyon tonu tutmaktadır. Diğer taraftan Fransaya olan ihracat 7 milyon tondan 20 milyon tonu bulmuştur. Bundan dolayı madenlerde bayram tatilleri kaldırılmış ve faaliyet derecesi azamî haddine çıkarılmıştır.

İngiltere harb vaziyetinde olmasına rağmen 1940 senesinin ilk 3 ayı zarfında 9.144.879 sterlinlik taşkömür ihracatı yapmıştır. Bu miktar 1939 senesinin aynı devresindeki ihracatı ile mukayese edilirse, carî senede 722.803 sterlin bir tezayüd kaydedilmektedir. 1940 yılının ikinci kânun - mart aylarına düşen kok ihracatı kıymet itibarile 990.355 sterlini bulmuştur.

3.5.1940 tarihinden itibaren İngiltere dahilî kömür fiyatlarına ton başına 8 pens ilâ 1 şil. 8 pens arasında zam yapılmıştır. İhracat Hatları ise, limanlarda teslim, tonuna 2 şil. ve bunker kömürü 1 şiline yükselmiştir. Harb bidayetinden mayıs nihayetine kadar kömür fiyatlarında % 19 - 41 nisbetinde bir tereffü şayanı dikkattir.

Cardiff limanlarında 1.9.1939 tarihinden beri taşkömür ve kok ihracat fiyatlarının durumu ve fiatlardaki yükselişin % nisbeti aşağıdaki cetvelde serahaten gözükmektedir. (Long ton başına şil/pens üzerinden, fob).

Taşkömür cinsleri	! 1.9.1939	31.5.1940	Yükseliş % nisb.
En âlâ admirality	24/—	28/10	20,13
ikinci nevi »	23/6	28/5	20,94
Alelade iri kömür	23/—	27/4	18,83
Kuru iri I nevi	23/6	28/4	20,55
Alelade kuru iri	22/6	28/4	21,47
Bunker iri nevi	17/6	24/10	41,88
» ufak »	16/6	22/4	35,33
Aşağı nevi ufak	15/6	21/4	37,61
Yıkanmış kuru ceviz	28/—	33/4	19,04
» » ufak	18/—	20/4	12,94
tzabe koku alelade	33/6	40/—	19,40
» » I inci	42/6	60/—	41,18
Patent nevi	25/6	32/6	27,45

Fransa, 4/4/1940 tarihinden itibaren taşkömür, liğnit ve kok vesikalari ihdas etmiştir. Hastane, resmî daireler, sefaretler, belediye ve âmme müesseseleri için son iki senenin vasatî sarfiyatı nazan itibare alınarak mahrukata tevdiinde bir tenkisat yapılmıştır. 3 kişiden ibaret bir aileye senede 800 Kg. taşkömür verilecektir. Vesika sistemine göre kis ayları için lâzım olan mahrukatin bir kısmının yaz aylarında tedarik edilmesi icap etmektedir.

31 ağustos 1939 tarihinden yani harb bidayetinden itibaren son 8 ay zarfında Fransanın taşkömür imraratı 80.612.101 frs. kıymetini bulmuştur. Bütün 1938 yılı imraratının frs. değeri 32.072.302 tutmasına nazaran harb bidayetinden beri yapılan imrarat kıymet itibarile 1938 in 2 1/2 misline varmıştır.

Şimal ve Pas de Calais havzalarında kömür istihsali inkitea uğradığından Fransanın taşkömür ithalâtı artmıştır. 1940 senesinin ilk aylarında Belçikadan vasatî olarak 500.000 ton taşkömür ve 50.000 ton kok ithal edilmiştir. İngiliz kömürünün ithalâtı da geçen senelere nazaran oldukça yükselmiştir. Navlun fiatlarının fevkalâde yükselmesi ve maliyet fiatlarının artması yüzünden Fransada taşkömür ve kok fiatlarına son zamanlarda bir kaç defa zam yapılmıştır.

Almanyanın 1940 bidayetindeki taşkömür istihsalâtı 1939 senesi aylarına düşen miktarın fevkindedir. Carî senenin ilk 3 ay zarfında Almanya müttefiki İtalyaya 1.930.000 ton taşkömür ithal etmiştir. Alman - Romen ticaret anlaşmasına göre Romanyaya olan aylık kok ithalâtı 70.000 tondan 100.000 tona çıkarılmıştır.

Yaz mevsimi dolayısıyla liğnit briketi fiatı düşmüş ve 1.4.40 dan 30.11.1940 tarihine kadar 13.40 reyşmark olarak tesbit edilmiştir. Kış ayları için muteber fiat 100 Kg. 14.40 reyşmarktır. Taşkömür fiatlarında değişiklik yoktur.

Belçika 1940 senesinin ilk 4 ay zarfında cem'an 11.047.030 ton taşkömür istihsal etmiş ve geçen sene stokunun bir kısmı dahil olmak üzere 11.680.590 ton imrarat yapmıştır. Neticede madenlerdeki stoklar azalarak 1.5.1940 tarihine 690.000 tona düşmüştür. Bu miktar memleketin aşığı yukarı bir haftalık sarfiyatına muadildir.

Avrupa harbinin bidayetinden itibaren Belçikanın son 8 aylık taşkömür istihsali 20.853.650 tona varmıştır. Buna mukabil aynı aylardaki taşkömür imraratı 21.378.630 tonu bulmuştur. Bilhassa *iyi* cins kömürlere olan rağbet çoğalmıştır. Kömür madenlerinde çalışan amele sayısı 31.3.1939 tarihinde 132.256 iken carî senenin mart niha-yetinde 134.020 ye çıkmıştır.

İtalya 1940 senesinin ilk 3 ayı zarfında İtalya Almanyadan 1.933.261 ton taşkömür ve kok ithal etmiştir. İngiltere ve sair memleketlerden aynı devrede 1.079.906 ton kömür alınmıştır. Binaenaleyh İtalyanın taşkömür ithalâtı carî senenin 3 ayında 3.012.267 tonu bulmuştur. 1939 senesi ilk 3 ayındaki ithalâtı ise 2.607.938 tondu ve bu miktarın 1.375.329 tonu Almanyadan, 707.010 tonu da İngiltereden ithal edilmişti.

İtalya devlet sermayesi elinde bulunan bütün liğnit işletmeleri «Azienda Liğniti Italiane» kısaca «Ali» tesmiye edilen bir şirketin uhdesine verilmiştir.

Bu şirketin esas sermayesi 60 milyon lirettir. 24.4.940 tarihli İtalya resmî gazetesinde bu teşkilâta dair kanun ilân olunmuştur. (Ali) teşkilâtının hükümete arzedilen raporunda İtalyanın 289 milyon ton liğnit rezervine malik olduğu ve işletme plânına göre 1940 senesi istihsali 2.958.000 tona çıkarılacağı bildirilmektedir. Hükümetin bir emirnamesile 1941 senesinde İtalya 4 milyon ton liğnit istihsal etmelidir.

Sovyet Rusya: Donez havzasının taşkömür istihsalâtı son üç sene zarfında ancak % 6 nisbetinde bir tezayüt kaydetmektedir. İstihsali arttırmak maksadile Polonyanın Sovyetler tarafından işgal edilen kısmında Lvov kömür arama tröstü tesis edilmiş ve işletme plânı çizilmiştir. Bu plâna göre Rawa - Ruska, Kremets ve Kolomea civarında senevî 850 - 900.000 ton kapasiteli 17 yeni kuyu açılmasına girişilmiştir. Bu işin başarılmaması için 40 milyon rublelik tahsisat kabul edilmiştir. Kömür ocaklarından bir kısmı 1940 nihayetinde işletmeye açılacaktır.

Ukrayna jeolojik komitesi tarafından yapılan istihsal ameliyesi neticesinde Kirowgorod mintakasında iyi nevi zengin liğnit yatağı bulunmuştur. 8-12 metre arasında tahavvül eden damarlardan ibaret mezkûr liğnit yatağının sanayii rezervi 100 milyon tonu aşmaktadır.

Amerika B. D. Avrupa harbinin bidaye tinden itibaren Amerika B. D. nin yumuşak kömür ve antrasit istihsali büyük bir terakki kaydetmektedir. Cenubî Amerika ve Kanadaya olan ihracatın artması dolayısıyla kömür madenleri 1939 un ilk 8 ayındaki faaliyete nazaran bir buçuk misli bir inkişaf göstermektedir.

1940 senesinin ilk 3 aylık istihsal miktar nisbeten azalmış olmasına rağmen 1939 un aynı devresine nazaran % 13,5 nisbetinde bir tezayütle 120,2 milyon tonu bulmuştur. Bu yılın ilk 3 ayında 231.585 tonu Avrupaya olmak üzere 593.938 ton taşkömür ihraç edilmiştir.

Kömür navlunlarındaki son 8 aylık tereffüü bervechi atidir. (Ton başına şil/pens üzerinden).

	1.3.1939	1.5.1940
Cenubî Walesden Antwerpen'e	3/6	25/-
Cenubî Walesden Fransaya	3/-5/6	14/11
" " Cebelitarık'a	6/6	20/-
" " Port Sayd'a	8/-	30/-
" " İskenderiyeye	8/3	32/-
Tyneden Cebelitarık'a	7/6	25/-
" Oran'a	7/3	28/-
Cardiften Port Sayd'a	8/3	35/-

Petrol:

1940 senesinin ilk 3 ayındaki dünya petrol istihsalâtı 73.709.922 tonu bulmuştur. 1939 yılı aynı devresine tesadüf eden istihsal miktarının 67.403.641 ton olmasına göre carî senenin ikinci kânun - mart aylarındaki dünya petrol istihsali 6.306.281 ton veya % 9,36 nisbetinde bir tezayüd kaydetmektedir. 1939 senesi ikinci kânun - mart aylarında yevmî istihsal, 748.954 ton iken carî senenin aynı devresinde gündelik vasatî 809.709 tonu bulmuş ve 60.755 ton bir artış kaydetmiştir.

Petrol istihsali artan memleketler arasında Amerika B. D., İran, Hollanda Hindistanı, Irak, Kolombiya, Kanada, Suudi Arabistan ve Mısır kayde değer bir vaziyettedir. Bilhassa Suudi Arabistanın 1939 ilk 3 ayındaki yevmî istihsali 815 ton iken carî senenin aynı devresinin gündelik vasatîsi 2.115 tona çıkmıştır. Mısır petrol endüstrisi de yevmî istihsal miktarım son bir sene zarfında 1.491 tondan 1.807 tona çıkarılmağa muvaffak olmuştur.

Buna mukabil Venezuelâ, Romanya, Peru ve Japonyanın 1940 petrol istihsalâtındaki tenakus şayanı dikkattir.

Dünya petrol istihsalâtında % 60 nisbetinde hissedar Amerika B. D. nin 1939 senesi ilk 3 ayındaki ham petrol istihsalı 40.969.680 tonu bulmuşken, 1940 senesinin aynı devresinde 5.190.445 ton veya % 12,67 nisbetinde artarak 46.160.125 tona çıkmıştır. İkinci plânda yer alan Sovyet Rusya 1940 senesinin ikinci kânun - mart aylarında 7.399.695 ton petrol istihsal ederek 1939 un aynı aylarına nazaran 198.695 ton veya % 2,76 nisbetinde bir tezayüd kaydetmektedir.

Buna mukabil dünya petrol istihsalâtının % 10 - 11 ini temin eden Venezuelâ istihsalı cüzî bir tenakusla carî senenin ilk 3 ayında 6.892.548 tonu bulmuştur. Bu üç memleket dünya petrol istihsalâtının % 81 - 82 sini ellerinde tutmaktadırlar.

Bu vesile ile Amerika B. D. i petrol endüstrisinin carî sene bidayetinde sekseninci seneyi devriyesini tes'it etmiş olmasına işaret edelim.

Tam seksen sene evvel 1859 yılında ilk defa olarak Amerika B. D. petrol istihsaleline başlamış ve o zamandan beri dünya petrol piyasasında ön safı muhafaza etmeğe muvaffak olmuştur. 1859 senesinde dünya petrol istihsal yekûnu takriben 1000 tonu aşmamakta iken, Amerika B. D. istihsalâtı yuvarlak rakamla 500 tona varmıştır. Romanya 1857 senesinde takriben 200 ton petrol istihsalı vermişken 1859 senesinde aşağı yukarı istihsalini 500 tona çıkarmıştır. Hali hazırda dünya istihsalâtının % 60 - 65 ini veren Amerika B. D. nin inkişaf seyri ve dünya istihsalindeki rolü aşağıdaki rakamlardan tebarüz etmektedir (metrik ton hesabı).

Seneler	Amerika B. D.	Dünya	Amerika B. D. % nisbati
1859	500	1000	50
1869	600.000	669.000	89,69
1879	2.850.000	3.300.000	86,36
1889	5.000.000	8.700.000	57,47
1899	9.000.000	20.000.000	45,00
1909	26.000.000	42.000.000	61,90
1919	51.000.000	80.000.000	67,50
1929	142.000.000	212.000.000	66,98
1939	171.000.000	284.000.000	60,21

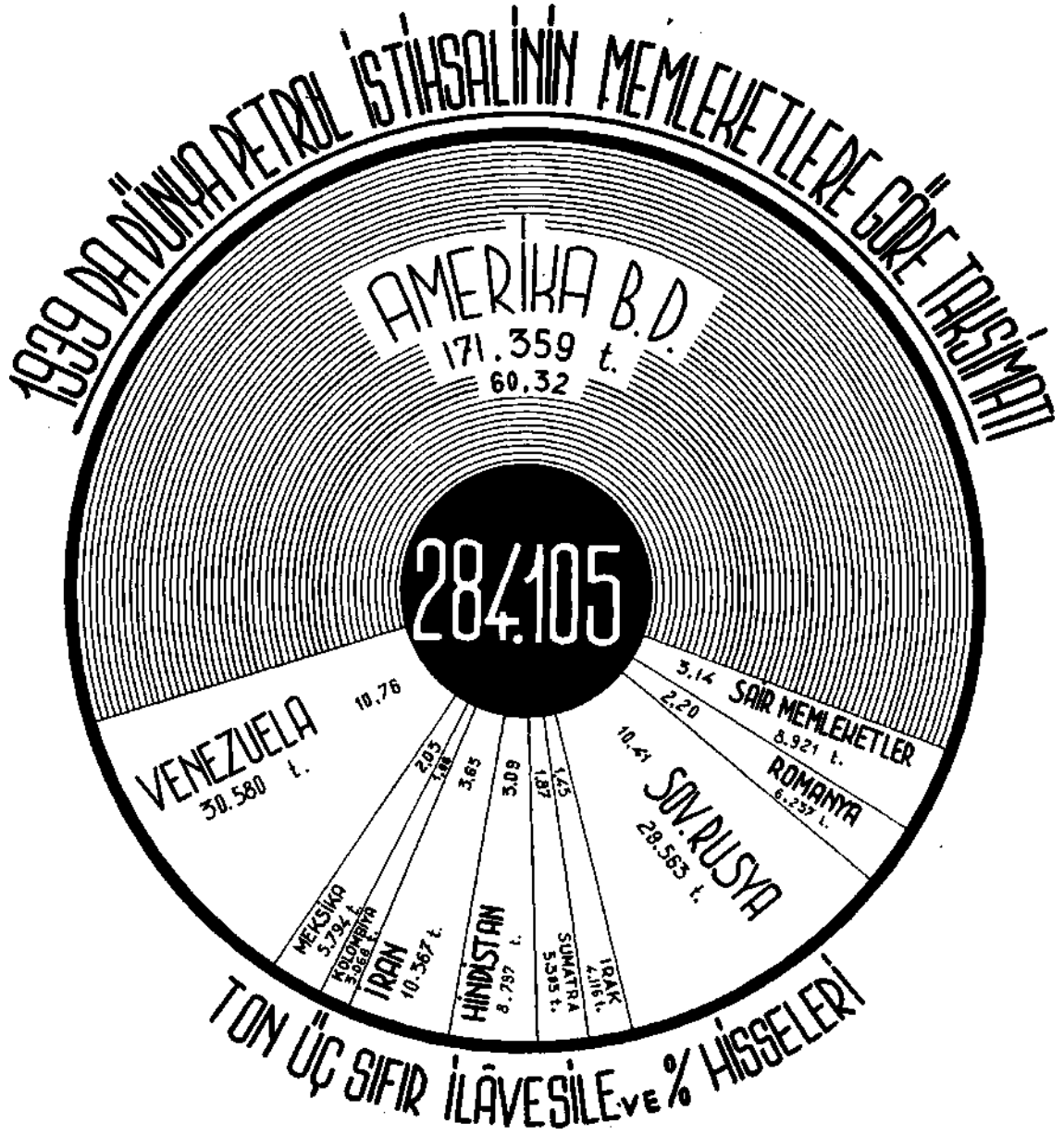
Amerika B. D. petrol istihsalâtının çoğalması diğer taraftan petrol ihracatının harb yüzünden güçleşmesi stok miktarının yükselmesini intaç etmiştir.

Amerika B. D. inde petrol müştakları fiatları Romanyaya nazaran % 60 - 70 nisbetinde düşük olmasına rağmen Amerikanın petrol ihracatı son aylar zarfında nisbeten azalmıştır. Buna mukabil Romanya petrolüne olan rağbet normalin fevkindedir. Fakat istihsalin azalması ve diğer taraftan dahilî sarfiyatın artmasından dolayı Romanya petrol ihracatında bir tenakus göze çarpmaktadır.

1939 senesinin ilk 3 ayında 1.130.757 tonu bulan petrol müştakatı ihracatı 1940 senesinin aynı devresinde 307.250 ton veya % 27,17 nisbetinde azalarak 823.507 tona düşmüştür. Bu miktarın % 38,49 u veya 316.996 tonu İngiltereye, % 10,13 ü veya 83.436 tonu İtalyaya ve % 9,14 ü veya 75.254 tonu Almanyaya ihraç edilmiştir.

1940 senesi ikinci kânun - mart aylarında Türkiyeye bütün ihracatın % 7,05 i yani 58.051 ton petrol müştakatı ithal edilmiştir.

Romanyanın 1940 senesi ilk 4 ay zarfındaki petrol istihsalâtı 2.029.000 tonu bulmuştur. 1939 yılının aynı devresindeki istihsalin 2.079.637 ton olmasına göre carî senede % 2,43 nisbetinde bir tenakus mevcuttur. Geçen seneye nazaran istihsaldeki gerilme bilhassa Astra Romana şirketinin istihsalinde tebarüz etmektedir. Bu şirket

1939 senesi ilk 4 ayında 462.611 ton petrol istihsal etmişken cari senenin aynı ayları zarfındaki istihsalı ancak 409.917 tonu bulmuştur.

Aynı zamanda sondaj ameliyesinde de 1940'ın ilk 4 ay zarfında 1939'un aynı devresine nazaran % 5,17 nisbetinde bir azalış kaydedilmektedir. Geçen sene 78.034 metre sondaj yapılmışken bu senenin 4 ayında sondaj yekûnu ancak 74.000 metredir. Bilhassa «Concordia» ve «Steană Română» şirketleri tarafından açılan kuyuların umum derinliği yarı yarıya azalmıştır.

Petrol endüstrisi genel komiserinin son bir emirnamesile petrol işlerindeki hakların, hisselerin, cihaz ve vasıtaların satılma ve kiralanması menedilmiştir. İşletmelerdeki faaliyetin tatil veya tahdidi de komiserliğin müsaadesine bağlıdır.

Romanya hükümetinin son bir emirnamesile 10.5.1940 tarihinden itibaren petrol nakliyatı tarifesine % 15 nisbetinde zam yapılmıştır. Romanya ile Almanya arasında imzalanan yeni bir anlaşmaya göre Romanya her ay vasatî olarak 130.000 ton petrol ve müştaklarını Almanyaya ithal edecektir.

Petrol fiyatlarına gelince Romanyada her 14 günde bir petrol narhları hükümet komiseri tarafından tesbit ve tasdik olunmaktadır. 68 ve daha yüksek oktanlı tayyare benzinlerinin ihracatı yasak edilmiştir. Sair nevi benzin ve petrol müştakları fiyatları da gittikçe yükselmektedir. Fob Köstence petrol fiyatları fob Golf fiyatlarına nazaran % 60 - 80 nisbetinde yüksektir. Bilhassa mazot fiyatlarındaki fark tam bir mislidir.

Romanya fiyatları sistematik bir şekilde yükselmekte iken Amerika B. D. inde, 22.5.1940 tarihinden itibaren vaki, cüzî fiat tenezzülü kayde şayandır. Pensilvanya ham petrol fiyatı varil başına 2.15 dolara indirilmiş ve sene bidayetine nazaran 25 sent ucuzlamıştır. Mamafih son fiat bir sene evveline nazaran 50 sent yüksektir.

M. T. A.